

La crisi econòmica, una crisi política

Des que Lehman Brothers va fer fallida el setembre del 2008, la majoria de l'opinió pública ha coincidit a atribuir la crisi econòmica a dues causes: d'una banda, l'especulació financera d'uns inversors i banquers motivats per un afany de guanys il·limitats; de l'altra, el comportament irracional dels consumidors que, deixant-se arrossegar per un entorn propi d'una economia de casino, van apostar per endeutar-se i gastar el que no tenien i el que, vist en perspectiva, era impossible que arribessin a tenir.

CARLES BOIX

PROFESSOR, UNIVERSITAT PRINCETON

guin *directament* responsables a títol individual. I sense que, per descomptat, siguin capaços de resoldre-la unilateralment.

Es aquí on les autoritats econòmiques juguen un paper fonamental. Els estats tenen la responsabilitat de minimitzar una crisi econòmica i d'evitar una crisi de dimensions catastròfiques com l'actual. És a dir, tenen l'obligació de forçar als agents econòmics, que potser compten amb una informació limitada sobre el nivell de risc agregat, a arriscar-se dins de marges raonables i a endeutar-se amb prudència. Si els governs no ho fan i encoratgen una expansió sense

A aquest diàgnòstic l'ha seguit aleshores una mena de clam generalitzat a favor de tenir més estat i menys mercat. Per descomptat, aquesta demanda ha pres tota mena de tonalitats, des de la proposta de la dreta sarkoziana de "refundar el capitalisme" fins a la reactivació d'una es-
guerra indignada favorable a abolir-lo, passant pels partidaris d'imitar el model xinès de creixement i de les veus que reclamen la recuperació d'uns valors ètics, com l'austeritat i l'honestetat, que hauríem perdut amb el canvi de segle.

L'explicació de la crisi com a producte d'una economia especulativa presenta, però, un problema important. Tot i que el sistema d'economia de mercat és, en termes generals, el mateix a tot el món occidental, la crisi ha estat molt diferent a cada país: dramàtica a la perifèria europea, aguda als Estats Units, suau al centre i nord d'Europa. I, per tant, les seves causes han de ser unes altres, relacionades, al meu entendre, amb el comportament de les autoritats econòmiques i polítiques de cada estat.

L'existència de fluctuacions a l'economia i, per tant, la possibilitat de tenir crisis econòmiques és un element consubstancial al capitalisme. Tota decisió empresarial (i una economia de mercat és sobretot l'agregació de decisions empresarials) implica prendre riscos. La creació d'un producte, com ara l'edició d'un nou diari de qualitat i en català, suposa posar en joc un capital i mobilitzar uns recursos humans sense saber, a priori, si tindrà l'èxit de circulació capaç de generar beneficis. En altres paraules, tota decisió econòmica ve associada amb una certa probabilitat de fallida, llevat dels

límits, la crisi econòmica acaba produint-se de manera inevitable.

Això és el que va passar durant la primera dècada d'aquest segle. Les autoritats econòmiques no van reprimir les tendències diguem-ne suïcides que formen part dels incentius humans per enriquir-se –que, d'altra banda, són essencials per generar creixement–. No ho van fer per dues raons. La primera va ser tecnològica: el món financer va inventar un conjunt de productes financers que desbordaren les regulacions i agències de control existents.

La segona, i més important, va ser política. Washington va sostenir una política expansiva tant per trencar el possible malefici que Al-Qaida va llançar sobre els Estats Units l'11-S com per compensar el creixement baix (i electoralment perillós) dels salaris de l'última dècada. Europa va optar per aquest mateix to expansiu. Però amb una diferència. En països amb governants i electors moguts pel guany a curt termini (Espanya), tot va ser desregular el sol i inflar l'economia. Els estats amb una cultura cívica més robusta van frenar aquell model propi de Las Vegas, això sí, constantment escarnits pels governants (com el senyor Aznar) de les economies més exuberants.

Com calia esperar, però, les grans forces estructurals, això és, la política i la cultura d'un país, que governen l'economia a llarg termini, han acabat per imposar-se un cop més. Mentre les economies de mercat ben governades s'han refet de la crisi, les economies-casino encara pateixen els efectes del seu desordre. En resum, aquesta crisi no és una crisi del capitalisme sinó d'una determinada manera de fer política.

casos en què hi ha subsidis públics il·limitats. El mateix passa amb el consumidor comú, tant quan aposta per estudiar i endarrerir la seva entrada al mercat de treball amb l'expectativa (incerta) de tenir més ingressos en el futur com quan decideix hipotecar-se.

Totes aquestes decisions i els riscos que comporten són, en principi, individuals. Ara bé, aquests riscos tendeixen a estar correlacionats entre si. N'hi ha prou que una fracció d'individus faci fallida perquè això afecti tota la població i perquè l'economia experimenti un sotrac considerable. Dit altrament, sempre existeix la possibilitat que, en el procés d'arriscar-se, connatural a una economia de mercat, la suma de decisions individuals produeixi una crisi econòmica sense que, per això, ni les empreses ni els consumidors en si-

En l'última dècada, governants com Aznar han construït economies casino. D'altres mantenen el risc en marges raonables i avui ja s'han refet